

Professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Samenwerken in het belang van jeugdigen en opvoeders

Deze brochure is een uitgave van:
Jeugd en Gezin

Postadres:
Postbus 16166, 2500 BD Den Haag

Bezoekadres:
Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

De brochure kan opgenomen worden in de Gereedschapskist Centrum voor Jeugd en Gezin van Jeugd en Gezin en de VNG. De brochure is te bestellen bij Jeugd en Gezin en te downloaden via de website www.samenwerkenvoordejeugd.nl.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de helpdesk van Jeugd en Gezin:
070 340 7878 of via info@samenwerkenvoordejeugd.nl.

Auteurs

Jeugd en Gezin.

Met dank aan Pieterjan van Delden, Judith van de Haterd, Harry Hens, Bert Prinsen en Niels Zwikker voor hun inbreng.

De uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met de beroepsverenigingen (AJN, V&VN, NVDA, Phorza, NVMW, NVO, NIP), de brancheorganisaties (ActiZ, GGD Nederland, MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening, MOgroep Jeugdzorg), VNG, het Nederlands Jeugdinstituut en het RIVM/Centrum Jeugdgezondheid.

Bronnen

Deze uitgave is gebaseerd op de volgende werkdocumenten:

Vragen, taken, competenties en beroepen in het Centrum voor Jeugd en Gezin, deelrapportage 1 en 2 uit 2009 van het Nederlands Jeugdinstituut en Movisie (Dagmar Baan, Moniek van Dijk, Judith van de Haterd, Harry Hens, Maaïke Kluit, Bert Prinsen, Eveline Stetter, Mieke Vergeer, Niels Zwikker).

Samen en klantgericht, deelrapportage 1 en 2 uit 2009 van OKC Consultancy (Frank Dijkstra, Marian van Leeuwen, Annemiek van Woudenberg).

De werkdocumenten zijn opvraagbaar bij het Nederlands Jeugdinstituut (info@nji.nl) en OKCconsultancy/deJeugdZaak.nl (info@dejeugdzaak.nl).

Openbaarmaking of verspreiding van deze uitgave is toegestaan als de bron duidelijk wordt vermeld.

Professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Samenwerken in het belang van jeugdigen en opvoeders

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
2 Het Centrum voor Jeugd en Gezin: een gezamenlijke opdracht	5
3 De verandering	9
4 Competenties van professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin	11
5 Ondersteuning van professionals bij de vorming van het Centrum voor Jeugd en Gezin	14
Relevante informatie	18

Wil je snel gaan, ga dan alleen.

Wil je ver komen, ga samen met anderen.

(Keniaans spreekwoord)

Voorwoord

Al in de eerste weken van mijn ministerschap bevestigde een moeder het nut van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Zij vertelde me dat ze als alleenstaande moeder behoefte heeft af en toe met iemand te praten over de opvoeding van haar puber. Bijvoorbeeld over het tijdstip waarop hij thuis moet zijn na een avond stappen. Toen, drie jaar geleden, kon ik haar nog niet aanraden naar het Centrum voor Jeugd en Gezin te gaan. Nu, in maart 2010, zijn er meer dan 150 gemeenten die een dergelijk centrum hebben. En eind 2011 moeten alle gemeenten een Centrum voor Jeugd en Gezin hebben gerealiseerd.

De professionals die in een Centrum voor Jeugd en Gezin werken vormen het hart van dat centrum. Het gaat straks maar liefst om meer dan 10.000 professionals, die in de Centra voor Jeugd en Gezin samen zullen werken. Alleen door hun inzet kan slagen wat mij voor ogen staat: centra waar ouders en jeugdigen zich gehoord en geholpen voelen.

Deze brochure gaat over de rol van de professional in het Centrum voor Jeugd en Gezin en hoe zij bij de uitvoering van hun werk kunnen worden ondersteund. De brochure is tot stand gekomen door nauwe samenwerking tussen beroepsverenigingen, brancheorganisaties, landelijke kennisinstituten en mijn programmaministerie. Een samenwerking op landelijk niveau die, zoals u kunt lezen in deze brochure, ook de komende tijd verder vorm zal krijgen.

Ik raad iedereen die betrokken is bij de vorming van Centra voor Jeugd en Gezin, in welke functie dan ook, van harte aan deze brochure te lezen. En nog meer dan tot nu toe oog te hebben voor de rol van de professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Tot slot wens ik iedereen veel succes met de verdere ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin en met het werken aan de ambitie om alle jeugdigen die dat nodig hebben te ondersteunen in het gezond en veilig opgroeien.

André Rouvoet, minister voor Jeugd en Gezin

1 Inleiding

Met ingang van 1 januari 2012 bestaat er in Nederland een landelijk dekkend netwerk van Centra voor Jeugd en Gezin. Welke professionals zijn aan deze centra verbonden? Welke verandering wordt met de komst van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) beoogd? Is het werken in een Centrum voor Jeugd en Gezin nu zo anders? En hoe kunnen professionals die daar werkzaam zijn worden ondersteund? In deze brochure wordt hier dieper op ingegaan.

Het realiseren van Centra voor Jeugd en Gezin is één van de trajecten binnen het beleidsprogramma 'Alle kansen voor alle kinderen' van de minister voor Jeugd en Gezin uit juni 2007. Doel van dit programma is de kracht van jeugdigen¹ en gezinnen en daarmee van de samenleving te versterken. In het kader van het beleidsprogramma zijn gemeenten en instellingen lokaal actief met het organiseren van Centra voor Jeugd en Gezin, Zorg- en Adviesteams, Verwijsindex risicjongeren, Aanpak van Kindermishandeling, Digitaal Dossier JGZ (EKD) en een online CJG. Deze verschillende trajecten vinden afgestemd en in samenhang plaats.

Deze brochure is bedoeld voor professionals, managers van instellingen en CJG-coördinatoren² als handvat voor het werken in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Daarnaast kan deze informatie bruikbaar zijn voor beroepsverenigingen en opleidings- en onderzoeksinstituten voor het aanscherpen van bestaande beroepsprofielen en voor wetenschappelijk onderzoek in het kader van verdere ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin.

Allereerst treft u in deze brochure een schets aan van het Centrum voor Jeugd en Gezin en zijn taken (hoofdstuk 2). Hoofdstuk 3 gaat over de verandering die nodig is om een Centrum voor Jeugd en Gezin tot een succes te maken. Vervolgens is in hoofdstuk 4 beschreven welke competenties professionals daarvoor nodig hebben. Tot slot geeft hoofdstuk 5 een overzicht van de ondersteuning die beschikbaar is om gezamenlijk te zorgen voor een goed werkend centrum.

De inhoud van deze brochure is het resultaat van samenwerking tussen beroepsverenigingen (AJN, V&VN, NVDA, NVMW, NVO, NIP en Phorza), brancheorganisaties (ActiZ, GGD-Nederland, MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening en MOgroep Jeugdzorg) en het RIVM/Centrum Jeugdgezondheid ondersteund door het Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en OKC Consultancy/de Jeugdzaak.nl. Jeugd en Gezin heeft hiertoe opdracht gegeven in samenspraak met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

1 Onder jeugdigen wordt verstaan: de leeftijdsgroep van 0 tot 23 jaar (Jeugdthesaurus Nederlands Jeugdinstituut).

2 Met CJG-coördinatoren worden bedoeld: alle professionals die namens gemeenten regie voeren op het lokale CJG. Het gaat bijvoorbeeld om een beleidsmedewerker jeugd/CJG, projectleider CJG, kwartiermaker CJG.

2 Het Centrum voor Jeugd en Gezin: een gezamenlijke opdracht

Waarom een Centrum voor Jeugd en Gezin?

Het is een universeel recht van elk kind, ongeacht achtergrond of beperkingen, om gezond en veilig op te groeien. Deze brede maatschappelijke opdracht sluit aan bij het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind. Er zijn in Nederland veel goede basisvoorzieningen om jeugdigen en hun ouders hierbij te ondersteunen als dat nodig is. Het Centrum voor Jeugd en Gezin bundelt de krachten van deze verschillende basisvoorzieningen, zodat ouders en jeugdigen optimale ondersteuning krijgen bij vragen rond gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden. Ook moet het centrum bijdragen aan vroegtijdige signalering van risico's en problemen en aan een effectieve aanpak daarvan.

Doelen

De doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn als volgt samen te vatten:

- Bevorderen van de algemene gezondheid, een optimale opvoeding en een brede ontwikkeling van alle jeugdigen
- Voorkomen van problemen bij gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden
- Vroegtijdig inzetten of mobiliseren van effectieve steun of hulp bij (beginnende) problemen die een belemmerende of negatieve invloed (kunnen) hebben op de domeinen van gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden

Het Centrum voor Jeugd en Gezin stimuleert een positief opvoed- en opgroei-klimaat voor jeugdigen in ons land. Medewerkers van het Centrum voor Jeugd en Gezin doen dat samen met ouders, met collega-professionals, maar ook met mede-opvoeders, zoals leraren en jongerenwerkers. Het Centrum voor Jeugd en Gezin is een (ontmoetings)plek in de buurt dichtbij ouders en jeugdigen, waar zij terecht kunnen voor informatie, advies én hulp bij opgroeien en opvoeden. Je loopt binnen met een vraag en gaat (snel) weer naar buiten met een antwoord. De CJG-professionals bieden zelf de benodigde hulp en ondersteuning en schakelen indien nodig snel en adequaat gespecialiseerde hulp in.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin bouwt voort op contacten die er reeds met jeugdigen en ouders zijn via bijvoorbeeld de consultatiebureaus, waar bijna alle ouders met hun kinderen periodiek komen. Zij legt verbindingen met andere lokale (pedagogische) basisvoorzieningen waar jeugdigen en opvoeders vaak te vinden zijn, zoals scholen, kinderdagverblijven en sportverenigingen. Het Centrum voor Jeugd en Gezin maakt ook gebruik van de potentie die reeds aanwezig is in bestaande netwerken in de wijk of rondom het gezin zelf (het sociale netwerk). Door naar de plaatsen toe te gaan waar jeugdigen en opvoeders vaak komen, worden ook groepen bereikt die op dit moment de weg naar ondersteuning en zorg minder goed weten te vinden, zoals allochtone jeugdigen.

Uitgangspunten

Belangrijke uitgangspunten in de werkwijze van het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn vraaggericht werken en het versterken van de eigen kracht van jeugdigen, gezinnen en hun sociale omgeving. Bij meervoudige problematiek geldt bovendien dat zorg integraal wordt aangeboden via het principe van één gezin één plan, waarbij één organisatie de hulpverlening coördineert. Professionals en instellingen stellen het belang van de jeugdige voorop en niet het belang van hun organisatie. Dit betekent ook dat jeugdigen en ouders actief betrokken worden bij hun hulpverleningstraject.

Opdrachten

Gezamenlijk hebben de partners in en rond het Centrum voor Jeugd en Gezin twee opdrachten, namelijk:

- 1 Het realiseren van een dekkend (basis)aanbod van informatie, voorlichting en algemene en preventieve opgroei- en opvoedsteun inclusief de jeugdgezondheidszorg.
- 2 Het waarborgen van een sluitende keten, zodat risico's en problemen rond gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden tijdig en effectief worden gesignaleerd en aangepakt.

Verwachtingen van ouders en jeugdigen

In 2008 heeft Jeugd en Gezin de perceptie van burgers over het Centrum voor Jeugd en Gezin laten onderzoeken³. Daaruit bleek dat 93% vindt dat er professionals moeten werken die goed kunnen luisteren; ze moeten verstand hebben van opvoedproblemen (93%), psychische problemen (74%) en gezondheidsproblemen (60%). Het is belangrijk dat er daadwerkelijk hulp geboden wordt. Minder belangrijk is hoe deze hulp wordt verleend. Wel vindt 70% dat het mogelijk moet zijn anoniem vragen te stellen en spreekt 46% de wens uit niet meteen geregistreerd te willen worden. Een grote meerderheid (80%) vindt het belangrijk dat professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin informatie delen met andere jeugdzorginstellingen, zodat men niet telkens opnieuw zijn verhaal hoeft te houden. De algemene wens is dat het Centrum voor Jeugd en Gezin laagdrempelig is en samenwerkt met andere organisaties.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft geïnventariseerd wat ouders en jeugdigen in het Centrum voor Jeugd en Gezin willen halen:

- een antwoord (informatie, advies) op alle vragen over opgroeien en opvoeden
- de benodigde vaccinaties
- het bijhouden van de (lichamelijke, psychische, sociale en cognitieve) ontwikkeling en groei van hun kind door verschillende onderzoeken en met behulp van vragenlijsten (screeningen)
- (ongevraagd) geattendeerd worden op het ontstaan van dreigende problemen bij gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden
- voorlichting over de (lichamelijke, geestelijk en sociale) ontwikkeling in de komende periode van hun kind
- de mogelijkheid om met een deskundige te spreken over vragen of zorgen
- nader onderzoek, (lichte) hulp en/of een gerichte verwijzing bij problemen of zorgen op het terrein van gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden

Bovendien blijkt dat ouders veelal andere inhoudelijke vragen hebben over opgroeien en opvoeden dan jeugdigen. Vergelijk bijvoorbeeld de Top 5 van de meest gestelde vragen van ouders met de Top 5 van de meest gestelde vragen van jeugdigen (zie kader op bladzijde 7). Voor zowel ouders als jeugdigen geldt dat ze vaak niet zozeer direct op zoek zijn naar een oplossing, maar meer naar een luisterend oor of informatie over hun vraag of probleem. De wijze waarop ouders en jeugdigen steun en informatie zoeken is heel divers, bijvoorbeeld:

- een persoonlijk gesprek, face-to-face, via de telefoon of via internet
- folders/brochures, tijdschriften, informatie in de bibliotheek
- themabijeenkomsten, ouderavonden of andere voorlichtingsbijeenkomsten
- opvoed-/inloopspreekuur
- gesprekken binnen het eigen sociale netwerk
- gesprekken met een leidster, leerkracht, mentor, coach of andere deskundige
- opvoedsteunpunt in de wijk, een inlooppunt op school of een anonieme locatie waar niemand je kent

Jeugdigen maken vaker dan hun ouders gebruik van digitale media zoals YouTube, MSN en Hyves.

3 Kwantitatief onderzoek burgers naar de perceptie van de Centra voor Jeugd en Gezin, Berg Kleijn Communicatie, oktober 2008.

Top 5 vragen van ouders

(van jeugdigen in alle leeftijdsgroepen)

- 1 Algemene ontwikkeling van kinderen, gezondheid en kinderziektes
- 2 Gedrag van kinderen, met name moeilijk en ongehoorzaam gedrag
- 3 Grenzen stellen, luisteren en gehoorzamen, corrigeren en straffen
- 4 Sociaal-emotionele ontwikkeling, zelfvertrouwen, onzekerheid en (faal)angst
- 5 Algemene opvoedingsvragen en –vaardigheden

Bron: P. Speetjens et al. (2009), De kracht van opvoedingsondersteuning: meer ouders bereiken met opvoedingsondersteuning. Utrecht: Trimbos-instituut

Top 5 vragen van jeugdigen

- 1 Woonruimte of onderdak
- 2 Werk en bijbaan
- 3 Voorbehoedsmiddelen, seksualiteit
- 4 Gezondheid, je lichaam
- 5 Geld en inkomen

Bron: JIP (Jongeren Informatiepunt) in Den Haag, Zoetermeer en Delft

Basismodel Centrum voor Jeugd en Gezin

Het Rijk heeft samen met de VNG, IPO en de brancheorganisaties (ActiZ, GGD Nederland, MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening en MOgroep Jeugdzorg) in 2007 het 'basismodel CJG' vastgesteld. In dit basismodel zijn 13 algemene en preventieve taken op het gebied van opgroeien en opvoeden van jeugdigen opgenomen. Zes van deze taken zijn afkomstig uit het Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg (JGZ), vijf taken komen uit de Wmo (prestatieveld 2) en de overige twee taken zijn de aansluitingstaken met het onderwijs en de geïndiceerde jeugdzorg:

→ Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg

- Monitoring en signalering
- Inschatten zorgbehoefte
- Screeningen en vaccinaties
- Voorlichting, advies, instructie en begeleiding
- Beïnvloeden van gezondheidsbedreigingen
- Zorgsysteem, netwerken, overleg en samenwerking

→ Wmo-functies (prestatieveld 2): Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen en ouders rond opgroeien en opvoeden.

- Informatie en advies
- Signalering
- Toeleiding naar het hulpaanbod
- Licht pedagogische hulp
- Coördinatie van zorg

→ Schakel met Bureau Jeugdzorg

→ Schakel met Zorg- en Adviesteams (ZAT's)

Kerntaken

Het Basistakenpakket JGZ beschrijft de taken primair vanuit een gezondheidskundig en psychosociaal perspectief, terwijl de taken van de Wmo meer een sociaal-agogisch perspectief hebben. Clustering van de 13 taken van het basismodel en de verwachtingen van ouders en jeugdigen leidt tot vier kerntaken voor de CJG-professionals (zie kader).

Kerntaken voor CJG-professionals

- 1 Signaleren, analyseren en, indien nodig, toeleiden naar (gespecialiseerde) hulp
- 2 Ondersteuning en dienstverlening: voorlichting, advies, informatie en hulp
- 3 Integrale zorg organiseren
- 4 Monitoren, screenen en vaccineren

Bij het uitvoeren van deze kerntaken krijgen professionals te maken met een diversiteit aan mensen en vragen. Het aanbod van het Centrum voor Jeugd en Gezin is gericht op drie verschillende groepen:

- De gehele populatie van ouders, jeugd en medeopvoeders (het aanbod wordt zowel gevraagd als ongevraagd ingezet en is onbeperkt toegankelijk)
- Een populatie met bepaalde risicokenmerken
- Individuele jeugdigen of gezinnen met een vastgesteld risico of problematiek

Professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Gemeenten voeren de regie op het Centrum voor Jeugd en Gezin en zijn verantwoordelijk voor de invulling daarvan. Voor de uitvoering van de kerntaken zijn in ieder geval de volgende professionals, afkomstig uit verschillende disciplines, verantwoordelijk:

- Jeugdartsen
- Jeugdverpleegkundigen
- Doktersassistenten / consultatiebureau assistenten
- Gedragswetenschappers (psychologen en (ortho)pedagogen)
- (School) maatschappelijk werkers

Deze professionals zijn in de meeste gevallen in dienst van een thuiszorgorganisatie, GGD, welzijnsinstelling of een instelling voor maatschappelijke dienstverlening. Soms kan een medewerker ook werken bij Bureau Jeugdzorg, een jeugdzorg- of onderwijsinstelling. Dit is afhankelijk van hoe de verplichte schakel met Bureau Jeugdzorg en het Zorg-en Adviesteam is vormgegeven.

Daarnaast bepaalt iedere gemeente zelf welke organisaties naast de kernpartners nog een plek in het Centrum voor Jeugd en Gezin krijgen of ermee worden verbonden. Het kan gaan om organisaties op het gebied van bijvoorbeeld kinderopvang, kraamzorg, jeugd-en jongerenwerk, onderwijs, sport, gezondheidsbevordering, eerste- en tweedelijnsgezondheidszorg, MEE, jeugd-ggz, jeugd-lvg, provinciale jeugdzorg, verslavingszorg, veiligheid, wonen en schuldhulpverlening of om vrijgevestigde professionals zoals verloskundigen, (ortho)pedagogen en psychologen.

3 De verandering

Een succesvol Centrum voor Jeugd en Gezin

De Centra voor Jeugd en Gezin zijn een succes als alle jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien. Hierbij wordt ingezet op meer preventie en samenhang tussen verschillende vormen van dienst- en hulpverlening. Jeugdigen en ouders worden eerder en beter geholpen en zijn tevreden met bijvoorbeeld de bereikbaarheid, de toegankelijkheid, de bejegening en het daadwerkelijk aanbod van hulp en diensten. Wat betekent dat nu voor de organisaties die als partner aan het Centrum voor Jeugd en Gezin deelnemen? In ieder geval dienen alle partners hun bestaande aanbod opnieuw te bekijken in de context van de twee opdrachten voor het Centrum voor Jeugd en Gezin:

- 1 Het realiseren van een dekkend (basis)aanbod
- 2 Het waarborgen van een sluitende keten

Het is essentieel elkaar sneller te vinden en optimaal gebruik te maken van elkaars expertise. Om dit te bereiken is het nodig dat professionals en organisaties hun werkwijze aanpassen of vernieuwen. De betrokken partners worden uitgenodigd samen met de gemeente een CJG-visie en doelen te formuleren en tevens de kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin als gezamenlijk werkproces op te zetten.

Elkaar sneller vinden?

Gebruik de Verwijsindex risicjongeren (VIR). De Verwijsindex risicjongeren (VIR), een landelijk elektronisch systeem, brengt risicomeldingen van hulpverleners bij elkaar en informeert hulpverleners onderling over hun betrokkenheid bij jeugdigen.

Zie voor meer informatie: www.handreikingmelden.nl.

Interactie met ouders en jeugdigen

CJG-professionals hebben de taak om de behoeften, vragen en wensen van jeugdigen en ouders te verhelderen en inzichtelijk te maken. Vervolgens bepalen zij samen met hen hoe het beste ingespeeld kan worden op deze vragen en behoeften. Het is de kunst om mensen uit te dagen en in staat te stellen zelf met oplossingen te komen. Daarbij is het belangrijk zoveel mogelijk de sociale omgeving van het gezin in te schakelen.

Gezamenlijk werkproces

Een gezamenlijk werkproces vereist praktische samenwerking tussen jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, (school)maatschappelijk werkers, gedragswetenschappers en andere disciplines. Hoe kunnen activiteiten voor ouders en jeugdigen beter op elkaar aansluiten en misschien zelfs gecombineerd worden in één bezoek? Hoe bespreek je een gezin in een casusoverleg, zodat je het ook echt verder helpt? Kan een ouder of jeugdige zijn eigen vragen inbrengen in een multidisciplinaire overleg? Durven de verschillende hulpverleners in zo'n overleg elkaar te bevragen en gebruik te maken van elkaars expertise? In dat samenspel is openstaan en leren van elkaar heel belangrijk. Leer elkaars beroep kennen, vertel aan elkaar hoe je te werk gaat, hoe je signaleert, diagnosticeert, interenieert en samenwerkt met jeugdigen en ouders. Stel gezamenlijke eisen aan het werkproces, bijvoorbeeld hoe snel je een afspraak met een cliënt maakt, wat de maximale wachttijd is en hoe je terugkoppelt. Spreek af hoe het Centrum voor Jeugd en Gezin over twee jaar moet functioneren, dus wat er dan concreet bereikt moet zijn.

Welke interventies?

Verschillende disciplines gebruiken diverse methodieken, instrumenten en interventies. Meer informatie over effectief bewezen jeugdinterventies is onder andere te vinden in vakliteratuur, in (interdisciplinaire) richtlijnen, maar ook in de databank Effectieve Jeugdinterventies via: www.jeugdinterventies.nl.

Openheid tussen disciplines

Een gezamenlijk werkproces vraagt om professionals die breed kunnen denken en bereid zijn zich te verdiepen in het werk van een ander. Het moet voor jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, gedragswetenschappers, (school-) maatschappelijk werkers en andere professionals volkomen normaal zijn om gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor goede hulpverlening aan gezinnen met elkaar te nemen. Iedere beroepsgroep brengt daarbij de eigen expertise en vaardigheden in. Door de eigen expertise duidelijk uit te dragen en die van anderen te (h)erkennen, wordt de gezamenlijke kracht groter en de hulp effectiever. Een dergelijk proces heeft tijd nodig en vergt vertrouwen. Openheid en vertrouwen tussen disciplines is een essentiële voorwaarde voor het functioneren in een Centrum voor Jeugd en Gezin. Uiteraard is het zo dat professionals een gekozen aanpak altijd moeten kunnen verantwoorden vanwege eigen beroepscode en tuchtrecht.

Delen van informatie

CJG-professionals moeten altijd duidelijk zijn richting ouders en/of jeugdigen welke informatie zij delen met andere professionals en waarom zij dit doen. Binnen de organisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin dient daar een heldere lijn over te zijn. Het centrum moet immers een veilige plaats zijn voor jeugdigen en hun ouders, maar ook voor andere hulpverleners die er advies willen inwinnen. Een veel gestelde vraag van professionals is welke informatie zij wel of niet kunnen delen met collega's. De Nederlandse wet- en regelgeving biedt ruimte om het belang van de cliënt af te wegen tegen het belang van geheimhouding. Er is soms meer mogelijk dan men denkt. De site www.privacywegwijzer.nl is een hulpmiddel voor professionals om de juiste afwegingen te kunnen maken. Uiteraard moet elke professional zijn keuzes zelf altijd grondig kunnen motiveren. Voor het maken van afspraken over het delen van informatie moeten professionals uitgaan van wat hierover reeds is vastgelegd in eigen beroepscode en in relevante Nederlandse wet- en regelgeving.

Samenspel op verschillende niveaus

Het ontwikkelen van een gezamenlijk werkproces vereist samenspel tussen professionals in de uitvoeringspraktijk. Daarnaast is ook een samenspel nodig tussen de professionals en de managers en de CJG-coördinatoren. Het is van belang dat ook managers en CJG-coördinatoren meedenken over de gezamenlijke werkprocessen in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Zij moeten er tevens voor zorgen dat het nieuwe, gezamenlijke werkproces wordt ondersteund met beleidsafspraken en een duidelijke beslissingsstructuur. Managers zijn van grote betekenis voor de CJG-professional. Zij moeten (een deel) van hun medewerkers stimuleren zich zowel te verbinden met de moederorganisatie als met het Centrum voor Jeugd en Gezin. Het is noodzakelijk dat zij hun medewerkers voldoende tijd en ruimte geven om met collega's van andere disciplines een gezamenlijke werkwijze te ontwikkelen. Het helpt als managers van de verschillende organisaties hierover met elkaar afspraken maken, om te voorkomen dat hulpverleners uiteenlopende opdrachten krijgen. Ook moeten ze de werkprocessen en targets van de moederorganisatie aanpassen aan die van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Tot slot heeft de lijnmanager een voorbeeldfunctie als het gaat om de wil en het enthousiasme om de meerwaarde van het Centrum voor Jeugd en Gezin handen en voeten te geven, wat hij of zij alleen maar kan als ze zich er persoonlijk mee heeft verbonden.

4 Competenties van professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Waarom?

Dit hoofdstuk maakt inzichtelijk welke competenties CJG-professionals nodig hebben om de meerwaarde van het Centrum voor Jeugd en Gezin waar te maken. Competenties geven aan over welke kennis, vaardigheden en houdingsaspecten iemand moet beschikken om zijn taken en verantwoordelijkheden op een adequate wijze in te vullen. De beschrijving van de competenties is bedoeld als uitgangspunt voor het ondersteunen en (indien nodig) versterken van de expertise van professionals die in een Centrum voor Jeugd en Gezin (gaan) werken.

Voor wie?

- Professionals kunnen de beschrijving van de competenties gebruiken als hulpmiddel om hun huidige deskundigheid vast te stellen en om inzicht te krijgen in hun uitdagingen voor de toekomst.
- Managers kunnen de beschrijving van de competenties gebruiken om individueel te bezien of op groepsniveau te bespreken wat er nodig is aan competenties om de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin te bereiken.
- CJG-coördinatoren en managers kunnen met deze competenties een onderbouwde keuze maken voor een specifiek lokaal of regionaal scholingsaanbod bij de ontwikkeling van hun Centrum voor Jeugd en Gezin.
- Beroepsverenigingen kunnen, indien nodig, bestaande beroepsprofielen aanscherpen. De competenties kunnen bovendien een leidraad vormen bij de ontwikkeling van bij- en nascholing.
- Voor opleidings- en scholingsinstituten maken de competenties inzichtelijk wat (aanstaande) beroepskrachten die met jeugdigen en/of ouders werken, uiteindelijk moeten kennen en kunnen als het gaat om het bereiken van de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Deze organisaties kunnen de competenties gebruiken als uitgangspunt voor scholingsaanbod.

Welke competenties?

Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut hebben in samenspraak met beroeps- en brancheorganisaties competenties beschreven die relevant zijn in de context van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen competenties die in relatie staan tot de doelen en competenties in relatie tot de kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

A Competenties die in relatie staan tot de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin

Competenties die bijdragen aan het realiseren van de doelen zijn competenties die specifiek zijn voor het werken in de context van een Centrum voor Jeugd en Gezin. Per centrum zal bepaald moeten worden welke competenties bij welke professionals aanwezig zijn en welke nog ontbreken. Sommige professionals hebben mogelijk aanvullende deskundigheidsbevordering nodig om de ontbrekende competenties te verwerven. Dan kan bij- of nascholing aan de orde zijn. De competenties in relatie tot de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn onderverdeeld in vijf clusters die hieronder zijn beschreven. Een uitgebreide beschrijving van deze specifieke competenties is te vinden op de achterflap van deze brochure.

1 Vraaggericht werken

De CJG-professional gaat uit van de (al dan niet expliciete) vragen, wensen en behoeften van jeugdigen en hun opvoeders op het gebied van gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden. Hierbij kan het, naast individuele vragen, ook gaan om collectieve vragen. De CJG-professional levert dus ook preventie, ondersteuning, hulp of zorg gericht op de totale doelgroep van de in Nederland wonende jeugdigen en hun ouders. Dit kan gaan om

het algemeen volksgezondheidsbelang (bescherming tegen infectieziekten of obesitas), een maatschappelijke opdracht (bescherming tegen mishandeling of pesten) of een universeel recht (waarborgen van de rechten van het kind).

2 Klantversterkend werken

De CJG-professional doet een beroep op de eigen kracht en het probleemoplossend vermogen van jeugdigen, opvoeders en hun sociale omgeving. De CJG-professional ondersteunt mensen om zelf een oplossing te vinden voor hun problemen.

3 Omgevingsgericht werken

De CJG-professional is omgevingsgericht. Hij/zij signaleert individuele problemen van jeugdigen én maatschappelijke ontwikkelingen en neemt op basis daarvan initiatief. Voor de CJG-professional gaat het om de jeugdige en zijn leefwereld. Met de leeftijd wordt de actieradius groter en daarmee verandert de omgeving van de jeugdige.

4 Samenwerkingsgericht werken

Binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin is effectief samenwerken van essentieel belang. Het gaat hierbij om vertrouwen tussen professionals, om kennis over elkaars professie en organisatie en om eenduidigheid in taalgebruik. De CJG-professional is actief in samenwerkings- en ketenverbanden en vervult de verantwoordelijkheid die zij in die verbanden draagt.

5 Werken in een netwerkorganisatie

De professionals zijn de kracht en het visitekaartje van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Daarom is het van belang dat alle professionals weten waar het Centrum voor Jeugd en Gezin voor staat, de visie van het centrum onderschrijven en deze uitdragen in hun manier van werken met ouders en jeugdigen.

B Competenties die in relatie staan tot de kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin

De professionals die aan het Centrum voor Jeugd en Gezin verbonden zijn komen uit verschillende disciplines. Hun opleidingen en achtergronden lopen over het algemeen uiteen. Iedere CJG-professional beschikt daarmee over eigen beroepsgerelateerde vakinhoudelijke competenties. Bij het uitvoeren van de kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin brengen ze zo ieder hun vakbekwaamheid in. In veel gevallen zal deze inbreng complementair aan elkaar zijn. Zo is overduidelijk dat een lichamelijk onderzoek op het terrein van de jeugdarts ligt, terwijl een jeugdverpleegkundige lichte opvoedondersteuning kan geven en een maatschappelijk werker weer meer kennis kan hebben van de bredere gezinsproblematiek. De vakinhoudelijke competenties zijn reeds opgenomen in verschillende bestaande beroepsprofielen en worden in deze brochure verder niet behandeld.

Samenvattend

De ambitie

Jeugdigen kunnen gezond en veilig opgroeien

Drie doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin:

- 1 Bevorderen algemene gezondheid, een optimale opvoeding en een brede ontwikkeling van jeugd
- 2 Voorkomen van problemen bij gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden
- 3 Vroegtijdig inzetten of mobiliseren van effectieve steun of hulp bij (beginnende problemen die een belemmerende of negatieve invloed (kunnen) hebben op de domeinen van gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden

Uitgangspunten:

- 1 Vraaggericht werken
- 2 Versterken van de eigen kracht van jeugdigen, gezinnen en hun sociale omgeving
- 3 Eén gezin, één plan

Twee opdrachten voor het Centrum voor Jeugd en Gezin:

- 1 Het realiseren van een dekkend (basis)aanbod van informatie, voorlichting en algemene en preventieve opgroei- en opvoedsteun inclusief de jeugdgezondheidszorg
- 2 Het waarborgen van een sluitende keten, zodat risico's en problemen rond gezondheid, ontwikkeling, opgroeien, en opvoeden tijdig en effectief worden gesignaleerd en aangepakt

Vier kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin:

- 1 Signaleren, analyseren en indien nodig toeleiden naar (gespecialiseerde) hulp
- 2 Ondersteuning en dienstverlening: voorlichting, advies, informatie en hulp
- 3 Integrale zorg organiseren
- 4 Monitoren, screenen en vaccineren

Vereiste competenties

- A Competenties die in relatie staan tot de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Deze competenties zijn onderverdeeld in vijf clusters (zie achterin deze brochure):
- vraaggericht werken
 - klantversterkend werken
 - omgevingsgericht werken
 - samenwerkingsgericht werken
 - werken in een netwerkorganisatie
- B Competenties die in relatie staan tot de kerntaken van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Iedere beroepsgroep heeft eigen vakinhoudelijke competenties. Deze competenties worden in deze brochure niet behandeld.

5 Ondersteuning van professionals bij de vorming van het Centrum voor Jeugd en Gezin

Waarom is ondersteuning nodig?

Het zijn uiteindelijk de professionals die een Centrum voor Jeugd en Gezin tot een succes maken. Welke competenties zij daarvoor nodig hebben staat in deze brochure beschreven. Professionals zijn zelf verantwoordelijk voor hun eigen professionele ontwikkeling en het eigen maken van deze benodigde competenties. Maar competenties alleen zijn niet voldoende om het Centrum voor Jeugd en Gezin te laten slagen. Werkgevers moeten zorgen voor de benodigde randvoorwaarden waarbinnen professionals adequaat hun werk kunnen verrichten en zich kunnen professionaliseren. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale implementatie van de Centra voor Jeugd en Gezin en daarmee voor het aansturen van de beoogde verandering en de inzet van beschikbare financiële middelen daarvoor. Dit hoofdstuk beschrijft succesfactoren die bijdragen aan het realiseren van de verandering die het Centrum voor Jeugd en Gezin beoogt. Tevens worden voorbeelden gegeven hoe in diverse gemeenten professionals zijn ondersteund bij de vormgeving van hun lokale centrum. Daarnaast komt aan de orde welke ondersteuning landelijk beschikbaar komt om dit proces verder te faciliteren.

Lokaal

Jeugd en Gezin heeft in 2009 in 32 gemeenten laten inventariseren hoe binnen deze gemeenten professionals bij de vormgeving en implementatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn ondersteund. Hieruit bleek dat een aantal factoren van belang is om de beoogde verandering op lokaal niveau in gang te zetten. Per factor wordt een aantal initiatieven genoemd die op lokaal niveau tot goede resultaten heeft geleid.

1 Heldere visie en werkwijze

Het Centrum voor Jeugd en Gezin kan de beoogde verandering alleen realiseren als er een helder geformuleerde en uitgedragen visie is op (de meerwaarde van) het centrum. Dit maakt voor professionals expliciet wat er voor hen verandert door de komst van het Centrum voor Jeugd en Gezin zodat zij zich kunnen verbinden aan deze visie. Het structureel organiseren van bijeenkomsten voor alle professionals die behoren bij het Centrum voor Jeugd en Gezin kan hierbij helpen. Ook een gezamenlijk werkbezoek afleggen bij een centrum dat zich al verder ontwikkeld heeft kan inspiratie bieden.

In verschillende gemeenten hebben professionals daadwerkelijk ruimte gekregen om gezamenlijk een visie te ontwikkelen en deze te vertalen naar een bruikbare werkwijze. In de meeste gevallen is dit bekostigd vanuit de Brede Doeluitkering CJG of vanuit provinciale middelen. Hieronder volgen een aantal voorbeelden hoe gemeenten dit hebben aangepakt.

De gemeente Tilburg heeft twaalf CJG-medewerkers ruim voor de opening van het Centrum voor Jeugd en Gezin bij elkaar gebracht om een visie te ontwikkelen op het centrum en te oefenen in het vraaggericht werken met ouders en jeugdigen.

In Zaanstad wordt drie keer per jaar een studieochtend georganiseerd voor medewerkers van hun centrum voor jeugd en gezin over de visie en de missie van het centrum. Medewerkers van een hogeschool organiseren deze ochtenden.

Een aantal gemeenten grijpt de opening van een Centrum voor Jeugd en Gezin aan om stil te staan bij de bedoeling van het centrum. Niet alleen medewerkers van de kernpartners worden uitgenodigd, maar ook professionals van andere organisaties en bewoners van de wijk. In workshops leren medewerkers van de verschillende organisaties elkaar kennen en vinden ontmoetingen met bewoners plaats. In enkele gevallen worden deze bijeenkomsten opgevolgd door kwartaalbijeenkomsten over doel en praktijk van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

2 Samenspel op verschillende niveaus

Het is noodzakelijk om een adequaat samenspel tot stand te brengen tussen de professionals, managers van partnerorganisaties en CJG-coördinatoren. De gemeente Rotterdam heeft hiertoe een expert op het gebied van veranderkunde aangesteld die dit proces heeft begeleid.

De gemeente Rotterdam heeft gespreksbijeenkomsten georganiseerd voor alle medewerkers in de regio die zich met jeugd bezig houden. Per keer namen 450 mensen deel aan deze bijeenkomsten. Het leidende motto bij alle besproken thema's was 'de werkvloer weer aan de macht'. Eén van de thema's was 'laagdrempeligheid'. Alle managers en professionals hebben in kleine groepen via de methodiek van waarderend vragen, gesproken over alles wat hen bezielt. De bedoeling hiervan was kansen van het Centrum voor Jeugd en Gezin te benoemen en elan te creëren voor het centrum. Professionals werden gestimuleerd per locatie aan te geven wat nodig was om van het Centrum voor Jeugd en Gezin een succes te maken. Er is ook een weblog geopend voor professionals. Na de bijeenkomst kunnen zij via dit weblog verder discussiëren over onder meer de thema's die aan de orde zijn geweest. Afgesproken is dat de gemeente deze discussie ook daadwerkelijk gebruikt bij de verdere vormgeving van de Centra voor Jeugd en Gezin.

3 Een lerende werkomgeving

Uit de inventarisatie die Jeugd en Gezin heeft laten uitvoeren is gebleken dat in de onderzochte gemeenten vaak scholing plaatsvindt over specifieke elementen van het werken in een Centrum voor Jeugd en Gezin, maar meestal niet op basis van een opleidingsplan. Dit is wel relevant, omdat scholing het meest effectief is als ze ingezet wordt op grond van een analyse van de situatie en de leerdoelen van de medewerker en een analyse van het gewenste leerrendement. Het leerrendement is groter als de deelnemers aan de scholing (CJG-professionals, managers en CJG-coördinatoren) zich bewust zijn van hun scholingsbehoeften en deze goed kunnen expliciteren. Dit vraagt investering in voorbereiding en (individuele) gesprekken voorafgaande aan het leertraject. Het geleerde moeten zij vervolgens ook daadwerkelijk in de praktijk kunnen toepassen en evalueren. Kortom het is belangrijk een lerende werkomgeving te creëren waarin ruimte is voor experimenteren, loslaten van oude werkwijzen, leren van elkaar en vooral leren van de feedback van de klant. Een lerende werkomgeving krijgt niet alleen inhoud door het instrument van scholing. Voor een goed resultaat is het van belang ook andere instrumenten, zoals intervisie, supervisie en (inter)collegiale toetsing, in onderlinge samenhang toe te passen.

Daarnaast bleek dat scholing benut kan worden om samenhang te brengen tussen lokale implementatie trajecten binnen het jeugdbeleid. Zo is het denkbaar dat een scholingstraject bestaat uit instructiebijeenkomsten in het kader van de Verwijsindex Risicjongeren, scholing Aanpak Kindermishandeling (RAAK) en de CJG-werkprocessen. Gezamenlijke thema's zoals coördinatie van zorg, het werken volgens het principe van één gezin één plan en omgaan met privacy komen in een scholingstraject aan de orde.

Om inzicht te krijgen in bestaand bij- en nascholingsaanbod heeft Jeugd en Gezin een eerste inventarisatie laten uitvoeren. Deze inventarisatie heeft geresulteerd in een overzicht van landelijk scholingsaanbod op het gebied van 'samenwerken' en 'klantgericht werken'. Dit overzicht wordt in 2010 opgenomen in de databank Na- en Bijscholing van het Nederlands Jeugdinstituut.

De gemeente Almere ontwikkelde een integraal scholingsplan voor CJG-professionals. In dat plan heeft de gemeente eerst de werkprocessen van het Centrum voor Jeugd en Gezin beschreven en de bijbehorende competenties geïnventariseerd. Vervolgens is er een training aangeboden voor verschillende beroepsgroepen die in het Centrum voor Jeugd en Gezin werken en voor CJG-teams. Welke scholing een professional volgt hangt af van de mate waarin hij de voor het centrum noodzakelijke competenties beheerst. Ook andere instrumenten zoals intervisie en feedback van klanten worden systematisch ingezet.

In het kader van één gezin, één plan worden in de gemeente Alphen aan de Rijn trainingen voor zorgcoördinatie gegeven in de verschillende relevante instellingen en dus ook aan de medewerkers van het Centrum voor Jeugd en Gezin. De gemeente Alphen aan de Rijn werkt hierin samen met vijftien gemeenten in de regio. Twee keer per maand vindt er casuïstiekoverleg plaats, waaraan steeds ongeveer zeven medewerkers vanuit alle instellingen deelnemen. Deze medewerkers zijn tevens medewerkers van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Landelijk

Om de lokale beweging landelijk te ondersteunen worden in 2010 verschillende activiteiten georganiseerd, zowel gericht op professionals als op managers en CJG-coördinatoren. Het gaat onder meer om de onderstaande activiteiten, die Jeugd en Gezin in samenwerking met de VNG, beroepsverenigingen, brancheorganisaties en landelijke kennisinstituten organiseert. Gezien het belang van het samenspel tussen professionals, managers en CJG-coördinatoren wordt de inhoud van de activiteiten voor deze drie doelgroepen goed op elkaar afgestemd.

- Regionale themabijeenkomsten voor en door professionals uit de verschillende beroepsgroepen die in een Centrum voor Jeugd en Gezin werkzaam zijn of daar gaan werken. Thema's die aan de orde komen zijn onder meer: Wat is de meerwaarde van het Centrum voor Jeugd en Gezin en wat verandert er? Wat is ieders expertise en waar liggen de grenzen van je vakgebied? Hoe zit het met de beroepscode, informatie delen en privacy? Wat is de visie op het werken met ouders? Hoe profileer jezelf en daarmee het Centrum voor Jeugd en Gezin? Hoe kan je werkwijzen en werkprocessen goed op elkaar afstemmen?
Organisatie: AJN, V&VN, NVDA, Phorza, NVMW, NVO en NIP.
- Regionale bijeenkomsten voor CJG-coördinatoren en managers/beleidsmedewerkers van gemeenten en CJG-partnerorganisaties, zoals GGD-en, thuiszorgorganisaties, welzijnsinstellingen of bureaus jeugdzorg. Thema's die hier aan de orde komen zijn: veranderkundige visie op het Centrum voor Jeugd en Gezin, effectieve leerstrategieën, wat betekent de komst van een Centrum voor Jeugd en Gezin voor de taken van een manager, hoe kun je professionals de ruimte geven zodat zij de beoogde verandering waar kunnen maken?
Organisatie: GGD-Nederland, ActiZ, MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening en de VNG.
- Regionale bijeenkomsten gericht op nieuwe en aanblijvende wethouders die na de gemeenteraadsverkiezing aantreden. Hier worden nieuwe wethouders onder andere geïnformeerd over het belang van een goede lokale ondersteuning van professionals bij de vormgeving en implementatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin.
Organisatie: VNG.
- Uitwisselingsbijeenkomsten voor CJG-coördinatoren en geïnteresseerde CJG-medewerkers. De nadruk ligt op het delen van kennis en ervaringen over de opzet en uitvoering van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Thema's die aan de orde kunnen komen zijn: hoe komen er middelen vrij voor scholing, hoe houd je zicht op de effecten en resultaten, afstemming van managementrapportages en PR en marketingstrategie.
Organisatie: VNG.

- Het ontsluiten van relevante kennis voor CJG-professionals
- De landelijke kennisinstituten doen er alles aan om hun aanbod van kennis goed te profileren. Ze zijn bereikbaar voor vragen uit de praktijk, bieden scholing en presentaties aan (zoals over zorgcoördinatie) en beschikken over veel informatie. Zij inventariseren best practises, ontwikkelen themadossiers, richtlijnen, organiseren congressen en stimuleren kennisuitwisseling en kennismangement. Tevens beheeren zij de databank Na- en Bijscholing, de databank Effectieve Jeugdinterventies, de databank Gezond Leven interventies en de databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden. Kennis die ontwikkeld wordt in de verschillende programma's van ZonMw komt via deze databanken beschikbaar voor professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin. De betreffende websites geven meer informatie over wat er allemaal te halen is bij deze instituten (zie relevante websites).
- Organisatie:** Nederlands Jeugdinstituut, RIVM/Centrum Jeugdgezondheid, RIVM/Centrum Gezond Leven en Movisie.

Wanneer?

Alle professionals en hun managers die (gaan) werken in een Centrum voor Jeugd en Gezin, maar ook CJG-coördinatoren worden uitgenodigd gebruik te maken van het landelijke ondersteuningsaanbod. Houd daarom de aankondigingen in de verschillende nieuwsbrieven en op de websites van Jeugd en Gezin, de beroepsverenigingen, brancheorganisaties en landelijke kennisinstituten in de gaten! Er zal gewerkt worden met accreditatie.

Toekomst

De hierboven beschreven activiteiten zijn een eerste stap in de professionalisering binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin. Ook in de toekomst zal professionalisering een belangrijk thema blijven voor alle betrokken landelijke partijen. Het gaat immers om het zorgen voor een goede kwaliteit van de dienst- en hulpverlening binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin. Kwaliteitsbeleid richt zich zowel op de professionals, als op de inhoud (richtlijnen, methoden, interventies) en op de betrokken organisaties. Beroepsverenigingen, brancheorganisaties en kennisinstituten zullen zich daarvoor blijven inzetten. Via de websites van deze partijen zult u toekomstige activiteiten en publicaties rond het thema professionalisering vinden, evenals op de website van Jeugd en Gezin.

Relevante informatie

Handreikingen Gereedschapskist Centrum voor Jeugd en Gezin

Jeugd en Gezin en de VNG ondersteunen gemeenten onder andere door het ontwikkelen van handreikingen. Deze zijn primair bedoeld voor gemeenten als regisseur van het Centrum voor Jeugd en Gezin, maar zijn ook bruikbaar voor professionals en managers van partnerorganisaties. Beschikbare handreikingen kunt u opvragen bij Jeugd en Gezin via de helpdesk (070 340 7878) of downloaden via www.samenwerkenvoordejeugd.nl. Het gaat om de volgende handreikingen:

- *De onderdelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin, Inspiratie voor en door gemeenten*, 2008
- *Opvoedondersteuning in het Centrum voor Jeugd en Gezin*, 2009
- *Prenatale voorlichting, een nieuwe activiteit in opdracht van de gemeente*, 2009

Handreikingen die voor de zomer van 2010 beschikbaar komen zijn:

- *Zorgcoördinatie*
- *Focus op jongeren van 12 tot 23 jaar*
- *Interculturalisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin*
- *Aandacht voor seksuele diversiteit*
- *Scheiding en de gevolgen voor kinderen*
- *Relatie Centrum voor Jeugd en Gezin en eerstelijnszorg*

Andere voorbeelden van relevante handreikingen in het kader van de implementatie van de Centra voor Jeugd en Gezin zijn:

- *De verbinding van CJG met onderwijs*, 2009, VNG, zie www.vng.nl/cjg
- *Wegwijzer CJG*, 2008, VNG, zie www.vng.nl/cjg
- *Handleiding Gezonde School, voor ondersteuners van het basisonderwijs*, april 2010, RIVM Centrum Gezond Leven, zie www.loketgezondleven.nl/gezondeschool
- *Handleiding Gezonde Gemeente*, najaar 2010, RIVM Centrum Gezond Leven samen met lokale en landelijke partners, zie www.loketgezondleven.nl

Relevante websites

Jeugd en Gezin:

www.samenwerkenvoordejeugd.nl
www.jeugdengezin.nl

Beroepsverenigingen:

<http://ajn.artsennet.nl>
www.venvn.nl (www.eerstelijns.venvn.nl)
www.nvda.nl
www.nvo.nl
www.psynip.nl (themadossier CJG)
www.nvmw.nl
www.phorza.nl

Brancheorganisaties:

www.actiz.nl
www.ggd.nl
www.mogroep.nl
www.vng.nl/CJG

Landelijk Clientenforum Jeugdzorg:

www.lcfj.nl

Nationale Jeugdraad:

www.njr.nl

Landelijke kennisinstituten:

www.nji.nl
www.rivm.nl/jeugdgezondheid
www.zonmw.nl/jeugd
www.loketgezondleven.nl
www.movisie.nl

Regionale aanpak kindermishandeling: www.aanpakkindermishandeling.nl

Landelijk steunpunt Zorg Advies Teams: www.zat.nl

Digitaal dossier Jeugdgezondheid (EKD): www.ddjgz.nl

Verwijsindex risicojongeren: www.handreikingmelden.nl

Digitale informatievoorziening over opgroeien en opvoeden: www.stichtingopvoeden.nl

Opvoeddebat: www.opvoeddebat.nl

Pedagogische Civil Society: www.allemaalopvoeders.nl

Opvoedondersteuning: www.opvoedingsondersteuning.info

Informatie delen: www.privacywegwijzer.nl
www.huiselijkgeweld.nl

Relevante databanken

Databank Na- en Bijscholing: www.nji.nl/scholing

Deze databank bevat cursussen en trainingen die geaccrediteerd zijn door relevante beroepsregisters en een concrete bijdrage leveren aan de beroepsuitoefening in de jeugdzorg en op het terrein van kindermishandeling. Deze databank wordt de komende twee jaar uitgebreid met cursussen en trainingen voor interculturele competenties, scholing voor beroepskrachten in Centra voor Jeugd en Gezin en scholing voor beroepskrachten in pedagogische basisvoorzieningen zoals de kinderopvang en brede school.

Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden: www.nji.nl/dirk

Deze databank bevat beschrijvingen van instrumenten die beroepskrachten in de jeugdsector ondersteunen bij hun oordeel- en besluitvorming. Daarbij gaat het om bijvoorbeeld signalering, risicotaxatie, diagnostiek, indicatiestelling en evaluatie. Daarnaast bevat de databank beschrijvingen van richtlijnen en protocollen voor de uitvoering van de zorg en dienstverlening aan jeugdigen en hun ouders. In de toekomst wordt deze databank uitgebreid met beschrijvingen van kwaliteitsstandaarden.

Databank Effectieve Jeugdinterventies: www.jeugdinterventies.nl

Deze databank bevat beschrijvingen van ondersteunings-, preventie-, behandel- en sanctieprogramma's, bedoeld om problemen bij het opgroeien en opvoeden van jeugdigen te voorkomen, te verzachten, te compenseren of te verhelpen.

Databank Gezond Leven interventies: www.loketgezondleven.nl/i-database

Deze databank bevat beschrijvingen van gezondheidsbevorderende interventies, inclusief regionale toepassingsvarianten. Vanaf 2011 biedt deze databank de optie om bereik en implementatie van interventies op uniforme wijze te registreren, conform afspraken tussen de Inspectie voor de Gezondheidszorg en GGD'en.

Competenties die in relatie staan tot de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin

In samenspraak met beroeps- en brancheorganisaties hebben Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut specifieke competenties benoemd, die bijdragen aan het realiseren van de doelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Er is bij het beschrijven van deze competenties een onderscheid gemaakt tussen competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken en die waarover een aantal professionals beschikken.⁴

Het gaat hier nadrukkelijk om competenties die specifiek zijn voor het werken binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin. De vakinhoudelijke competenties die elke professional vanuit zijn eigen beroep inbrengt zijn hier niet benoemd.

⁴ De overgrote meerderheid van de professionals die werkzaam (zullen) zijn binnen de CJG's is vrouw. Om die reden hanteren we hier bij het beschrijven van de competenties de 'zij'-vorm.

1 Vraaggericht werken

Competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

1.1 De professional in het CJG is in staat om jeugdigen en hun opvoeders op een toegankelijke en authentieke wijze tegemoet te treden, zodat zij zich uitgenodigd voelen hun vragen in alle openheid te verwoorden en weten waar en wanneer ze terecht kunnen met vragen over gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden.

1.2 De professional in het CJG is in staat helder en zorgvuldig te communiceren met jeugdigen en opvoeders zodat ze recht doet aan de jeugdige en/of opvoeders tijdens de uitvoering van de taken.

1.3 De professional in het CJG is in staat verschillende gesprekstechnieken te hanteren, zoals motiverende en activerende gesprekstechnieken.

1.4 De professional in het CJG is in staat om in contact met jeugdigen en opvoeders verbale en non-verbale signalen op te vangen van de behoefte die de jeugdigen en hun opvoeders hebben.

Competenties waarover een aantal professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

1.5 De professional in het CJG is in staat om samen met jeugdigen en opvoeders de behoeften, wensen, mogelijkheden en beperkingen van de jeugdige, opvoeders of het systeem samenhangend in kaart te brengen en kan in de aanpak aansluiten bij de verwachtingen.

1.6 De professional in het CJG is in staat om de mate van spoedeisendheid op systematische wijze duidelijk te krijgen waardoor jeugdigen en opvoeders – tijdelijk – worden voorzien in hun hulpvraag.

1.7 De professional in het CJG is in staat om adequaat om te gaan met verschillende en/of tegenstrijdige belangen van professionals van andere disciplines in het belang van de jeugdige.

1.8 De professional in het CJG is in staat om door middel van diagnostiek vast te stellen hoe opvoedingsproblemen verklaard kunnen worden en welke hulp daarop aansluit. Daarbij wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk verantwoorde methoden en procedures.

1.9 De professional in het CJG is in staat om een gesprek over mogelijke kindermishandeling en huiselijk geweld aan te gaan met de opvoeders en/of jeugdige en kan de meldcode hiervoor hanteren.

2 Klantversterkend werken

Competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

2.1 De professional in het CJG is in staat om jeugdigen en opvoeders op een hulpvaardige manier te benaderen zodat zij zich op hun gemak voelen en weten wat zij kunnen verwachten.

2.2 De professional in het CJG is in staat om jeugdigen en hun opvoeders actief te betrekken bij de hulpverlening en hen te stimuleren gebruik te maken van de beschikbare informatie, advies en voorzieningen. Daarmee wordt zowel hun persoonlijke zelfredzaamheid als hun individuele verantwoordelijkheid in het gezin en de samenleving gestimuleerd.

2.3 De professional in het CJG is in staat om de eigen deskundigheid van jeugdigen, en hun opvoeders centraal te stellen en kan hen activeren zelf oplossingen te zoeken voor hun problemen en aansluiten bij wat er goed gaat.

2.4 De professional in het CJG is in staat om in haar werk bewust om te gaan met diversiteit, zodat er een optimale aansluiting van de hulpverlening is bij de jeugdige, opvoeders en het systeem en ongewenste verhoudingen (zoals discriminatie en uitsluiting-mechanismen) worden voorkomen.

2.5 De professional in het CJG is in staat respectvol en duidelijk op te treden bij verbaal geweld en (licht) agressief gedrag om te voorkomen dat situaties escaleren en de eigen veiligheid in het geding raakt.

2.6 De professional in het CJG is in staat om digitale middelen, zoals internet, chatten en mailen in te zetten en te hanteren bij het geven van informatie, advies, instructie, ondersteuning en begeleiding.

Competenties waarover een aantal professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

2.7 De professional in het CJG is in staat om bij tegengestelde belangen en zwaarwegende beslissingen op een constructieve wijze besluiten te nemen en die ook te beargumenteren, zodat geen twijfels ontstaan over de koers en de grenzen van de gekozen psychosociale hulpverlening.

2.8 De professional in het CJG is in staat gevraagd en ongevraagd effectieve en ethisch verantwoorde hulp aan jeugdigen en hun opvoeders te leveren, ook als hun belangen op gespannen voet met elkaar staan. De professional houdt hierbij rekening met de specifieke rechtspositie van de jeugdige en zijn afhankelijkheid van de opvoeders.

2.9 De professional in het CJG is in staat zich te verantwoorden aan jeugdigen, opvoeders, de eigen organisatie, professionals van andere disciplines en juridische instanties, zodat inzicht ontstaat over de gevolgde handelwijze.

3 Omgevingsgericht werken

Competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

3.1 De professional in het CJG heeft kennis van de sociale kaart en kan deze toepassen.

3.2 De professional in het CJG kan een operationeel signalerings- en verwijzingsnetwerk onderhouden.

3.3 De professional in het CJG is conform de meldcode in staat signalen van psychisch, fysiek of seksueel geweld in huiselijke kring zorgvuldig en helder te herkennen en analyseren en vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld zo nodig voor te leggen aan het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG), zodat het geweld op een effectieve manier wordt aangepakt en de relatie tussen jeugdige, opvoeders en de professional op een juiste manier wordt voortgezet.

Competenties waarover een aantal professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

3.4 De professional is in staat om samenwerking rond cliëntgerichte hulpverlening effectief te organiseren en te coördineren.

3.5 De professional in het CJG is in staat om systematisch signalen van behoeften op individueel en collectief niveau (inclusief specifieke doelgroepen) te herkennen en kan daarop anticiperen.

3.6 De professional in het CJG adviseert de eindverantwoordelijken in haar organisatie gevraagd en ongevraagd over te nemen maatregelen in situaties die een bedreiging vormen voor de jeugdigen.

3.7 De professional in het CJG is in staat outreachend te werken en zonnodig jeugdigen en opvoeders zonder directe hulpvraag op te zoeken.

3.8 De professional in het CJG is in staat om op proactieve wijze en in nauwe samenwerking met professionals van andere disciplines contact te leggen en te onderhouden met (groepen) potentiële cliënten op straat en 'achter de voordeur', om te bepalen of interventie nodig is en om escalatie van problemen te voorkomen.

3.9 De professional in het CJG is in staat korte lijnen met professionals van de eigen of andere discipline(s) te onderhouden en is bereid gezamenlijk signalen van jeugdigen en opvoeders te onderzoeken.

4 Samenwerkingsgericht werken

Competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

4.1 De professional in het CJG is in staat duidelijk met collega's en professionals van andere disciplines te communiceren over de werkzaamheden zodat een goede afstemming plaatsvindt.

4.2 De professional in het CJG is in staat de expertise van professionals van andere disciplines te respecteren en op hun waarde te schatten.

4.3 De professional in het CJG heeft het vermogen contact te leggen en te onderhouden met professionals van andere disciplines en organisaties die betrokken zijn bij de jeugdigen of opvoeders en kan hen motiveren optimaal samen te werken waardoor de hulpverlening met goede onderlinge afstemming plaatsvindt.

4.4 De professional in het CJG rapporteert op transparante wijze aan collega's en samenwerkingspartners omtrent de individuele of collectieve gezondheid, ontwikkeling, opgroei- en opvoedingsituatie van jeugdigen.

4.5 De professional in het CJG is in staat zich inhoudelijk en materieel te verantwoorden aan de jeugdige, opvoeders, haar organisatie, professionals van andere disciplines, beroepsverenigingen en juridische instanties, zodat inzicht ontstaat in de gevolgde handelwijze.

4.6 De professional in het CJG is in staat om initiatief te tonen en te denken in kansen en mogelijkheden.

4.7 De professional in het CJG beheerst vergader-, lobby- en onderhandelingstechnieken.

Competenties waarover een aantal professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

Samenwerken tussen disciplines

4.8 De professional in het CJG is in staat informatie over de gezondheid, ontwikkeling, het opgroeien en de opvoeding van jeugdigen te vertalen en te bespreken met professionele medeopvoeders in het onderwijs en andere organisaties die betrokken zijn bij de zorg voor jeugdigen.

4.9 De professional in het CJG weet welke professionals van andere organisaties betrokken zijn bij de jeugdigen of opvoeders, kan de psychosociale hulp coördineren en kan iedereen motiveren optimaal samen te werken en de werkzaamheden onderling goed af te stemmen.

4.10 De professional in het CJG kan andere professionals helpen en steunen bij het uitvoeren van de vastgestelde taken en functies om de doelen en het beleid binnen de afdeling te realiseren.

4.11 De professional in het CJG is in staat effectief intercollegiaal te consulteren, zowel wat betreft individuele als collectieve zorg en de eigen deskundigheid en kennis te delen met professionals van andere disciplines.

4.12 De professional in het CJG is in staat professionals van andere disciplines te begeleiden in het methodisch en oplossingsgericht werken.

Samenwerken en coördineren in de keten

4.13 De professional in het CJG is in staat om inhoudelijke verantwoordelijkheid op zich te nemen ten opzichte van professionals van andere disciplines en ketenpartners door op overtuigende en transparante wijze haar expertise uit te dragen. Kan verschillende visies samenvoegen tot een breed gedragen plan dat ten uitvoer wordt gebracht.

4.14 De professional in het CJG is in staat de preventieve zorg als een continu en integraal proces te laten verlopen dat gericht is op de gezondheid, ontwikkeling, het opgroeien en opvoeden van jeugdigen. Zonodig wordt doorverwezen naar derden.

4.15 De professional in het CJG is in staat om samenwerkingsactiviteiten te coördineren zodat de doelen van een plan van aanpak worden gerealiseerd.

4.16 De professional in het CJG heeft kennis over verschillende methoden en technieken en kan die gebruiken om bij dreigende stagnatie een situatie open te breken.

4.17 De professional is in het CJG in staat de werkzaamheden systematisch en nauwkeurig uit te voeren in een situatie waarin verschillende werkprocessen tegelijkertijd aandacht vragen.

4.18 De professional in het CJG is in staat om professionals op beleidsniveau te mobiliseren om structurele (keten)samenwerking te organiseren.

4.19 De professional in het CJG is in staat doeltreffend bij te dragen aan inter- en multidisciplinaire (keten-) samenwerking.

4.20 De professional in het CJG is in staat inzichtelijk te maken waar de zorgcoördinatie per geval ligt.

4.21 De professional in het CJG is in staat werkprocessen binnen de keten waar mogelijk te standaardiseren.

4.22 De professional in het CJG is in staat om doorzettingsmacht te organiseren.

4.23 De professional in het CJG is in staat om te achterhalen welke personen uit de sociale omgeving en welke organisaties buiten de hulpverlening de jeugdige of zijn opvoeders kunnen steunen en betreft hen bij het realiseren van de gestelde doelen.

4.24 De professional in het CJG is in staat om steun te zoeken bij andere professionals om de verantwoording te kunnen dragen voor het veilig en gezond opgroeien.

4.25 De professional in het CJG is in staat de verwijsindex te hanteren en bespreekbaar te maken in direct contact met de jeugdige en/of opvoeders.

5 Werken in een netwerkorganisatie

Competenties waarover alle professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin beschikken

5.1 De professional in het CJG is op de hoogte van de landelijke kaders en richtlijnen die geldend zijn voor het werkveld, de kaders van het door de organisatie gevoerde (zorg)beleid en het door de gemeente bepaalde beleid en kan hierbinnen werken vanuit de eigen beroepsnormen.

5.2 De professional in het CJG deelt een duidelijke visie met professionals van andere disciplines in het CJG op het belang van een goede gezondheid, ontwikkeling, het opgroeien en de opvoeding voor jeugdigen, opvoeders en de samenleving.

5.3 De professional in het CJG kan de pedagogische visie uitleggen aan jeugdigen, opvoeders en andere professionals en toepassen tijdens de werkzaamheden.

5.4 De professional in het CJG weet dat iedere discipline binnen het CJG zijn specifieke werkwijze, beroepscode, richtlijnen, protocollen en benaderingswijze van jeugdigen en opvoeders heeft en vanuit verschillende invalshoeken opereert (curatief, preventief, sociaal, justitieel, medisch, pedagogisch en didactisch). Kan een bijdrage leveren aan het overbruggen van deze verschillende culturen en invalshoeken.

5.5 De professional in het CJG kan vraaggericht werken toepassen en uitdragen.

5.6 De professional in het CJG heeft zicht op structuur en processen binnen het CJG en kan binnen dit organisatorisch kader handelen.

5.7 De professional in het CJG is in staat de eigen arbeidsomstandigheden zodanig te bewaken en te beïnvloeden, dat het mogelijk is goed te functioneren, plezier in haar werk te houden en te blijven ontwikkelen.

5.8 De professional in het CJG is in staat om zijn opbouwende kritiek en input vanuit de praktijk te leveren, die gebruikt kan worden bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid van het CJG.

5.9 De professional in het CJG kan open staan voor de expertise van collega's en professionals van andere disciplines en maakt hier effectief gebruik van.

5.10 De professional in het CJG is in staat te reflecteren op het eigen normatieve kader en beroepsmatig handelen, waardoor duidelijk is waar de eigen professionele grenzen liggen en waar het werk van andere professionals begint.

5.11 De professional in het CJG is in staat praktijkgericht en wetenschappelijk onderzoek (mede) uit te voeren.

5.12 De professional in het CJG kan vakliteratuur bijhouden en doet periodiek aan bij- en nascholing.

5.13 De professional in het CJG is in staat te handelen naar de inhoud en geest van de eigen professionele beroepscode.

www.jeugdengazin.nl
Jeugd en Gezin
Postbus 16166, 2500 BD Den Haag

leder gezin is uniek

Verplaats je in het specifieke kind, in dit specifieke gezin, met zijn eigen vragen en behoeften.

Creëer ontmoeting

Versterk de eigen kracht van jeugdigen en gezinnen door ook de sociale omgeving te betrekken bij de hulpverlening.

Maak gebruik van elkaars expertise

Wees je bewust van je eigen kennis en kunde en de kennis en kunde van je collega's in het Centrum voor Jeugd en Gezin.